

УДК 329
ББК 66.686

**РОҲҶОИ ПЕШГИРИИ
ТАЪСИРИ СОЗМОНҶОИ
ИФРОТГАРО ВА ТЕРРОРИСТӢ
БА АМНИЯТИ КИШВАРҶОИ
ОСИЁИ МАРКАЗӢ**

**ПУТИ ПРЕДОТВРАЩЕНИЯ
ВЛИЯНИЯ ЭКСТРЕМИСТСКИХ И
ТЕРРОРИСТИЧЕСКИХ
ОРГАНИЗАЦИЙ НА
БЕЗОПАСНОСТЬ СТРАН
ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ**

**WAYS TO PREVENT THE
INFLUENCE OF EXTREMIC AND
TERRORISTIC ORGANIZATIONS
OVER THE SECURITY OF
CENTRAL ASIAN COUNTRIES**

Солиев Шарофиддин Холович, сармуаллими
кафедраи сиёсатишиносии ДДҲБСТ; **Миралиева**
Мухлисахон Олимовна, ассистенти кафедраи
сиёсатишиносии ДДҲБСТ
(Тоҷикистон, Хучанд)

Солиев Шарофиддин Холович,
старший преподаватель кафедры политологии
ТГУПБП; **Миралиева Мухлисахон Олимовна**,
ассистент кафедры политологии ТГУПБП
(Таджикистан, Худжанд)

Soliev Sharofiddin Kholovich,
senior lecturer of political sciences chair at
TSULBP; **Miralieva Mukhlisakhon Olimovna**
assistant of political sciences chair at TSULBP
E-MAIL: muhlisakhon90@mail.ru
(Tajikistan, Khujand)

Калидвожаҳо: ифротгароӣ, терроризм, тарбияти динӣ, амнияти минтақавӣ, ҳамкорӣ, пешгирии ифротгароӣ ва терроризм

Дар мақола роҳҳои пешгирии таъсири созмонҳои ифротгаро ва террористӣ ба амнияти кишварҳои Осиёи Марказӣ мавриди баррасӣ қарор дода шудааст. Зухур ва тақвият ёфтани созмонҳои террористӣ ва ифротгароро яке аз мушкилотҳои ҳалталаби минтақа шинохта шудааст. Махсусан зикр гардидааст, ки танҳо роҳи қудратии муқовимат бо ифротгароӣ ва терроризм натиҷаи самарабахш намедихад. Зарурати андешидани механизмҳои муассири пешгирии зухури андешаҳои ифротӣ мавриди таҳлил қарор гирифтаанд. Ба роҳ мондани тарбияти дурусти динӣ, таблиғоти ҳамаҷонибаи зиддиифротгароӣ ва омили тавонбахшӣ ҳамчун заминаи муҳим барои пешгирии зухури ифротгароӣ ва терроризм дар минтақа шуморида шудаанд.

Ключевые слова: экстремизм, терроризм, религиозное образование, региональная безопасность, сотрудничество, предотвращение экстремизма и терроризма

Рассматриваются пути предотвращения влияния экстремистских и террористических организаций на безопасность стран Центральной Азии. Появление и действия экстремистских и террористических организаций признаются одной из важных проблем региона. Особенно подчеркивается, что использование только силовых методов в противодействии экстремизму и терроризму не даёт эффективных результатов. Анализируется необходимость конструирования действенного механизма по предотвращению появления экстремистских взглядов. Осуществление эффективного религиозного образования, всесторонняя антиэкстремистская пропаганда и создание положительных возможностей для развития личности считаются важными предпосылками для предотвращения проявления экстремизма и терроризма в регионе.

Key words: extremism, terrorism, religious education, regional security, cooperation, prevention of extremism and terrorism

The article deals with the ways of prevention of extremist and terroristic organizations influence over the security and stability of Central Asian countries. Emergence and actions of extremist and terroristic organizations are recognized as one of the important problems of the region. Especially it is emphasized that using only enforcement methods in countering extremism and terrorism does not provide effective results. The necessity of finding effective mechanisms for prevention from extremist views is analysed. Implementation of effective religious education, comprehensive anti-extremist propaganda are considered as important prerequisites for prevention from the emergence of extremism and terrorism in the region and for creation of positive possibility for individual's development.

Кишварҳои Осиёи Марказӣ пас аз бадастории истиқлолият ва субъекти мустақили муносибатҳои байналхалқӣ гаштан ба мушкилоти зиёде рӯ ба рӯ гаштанд, ки яке аз онҳо зуҳури ҳар гуна созмонҳо ва гурӯҳҳои тамоюли ифротӣ ва террористӣ дошта мебошад. Хусусан даҳсолаи охир нигаронии ин кишварҳо аз зиёд шудани таъсири нуфузи созмонҳои ифротгаро ва тафаккури ифротгарой миёни ҷавонон боло рафтааст. Ҳатто мушкилот то ба ҳадде шиддат пайдо намуд, ки созмонҳои ифротгаро ва террористие чун, «Ҳаракати исломии Ўзбекистон», «Ҳизби таҳрир» ва «Ансоруллоҳ» чун созмонҳо ва ҳаракатҳои хатарзои сатҳи минтақавӣ ва байналхалқӣ эътироф карда шуданд. Албатта чиҳати ниҳодӣ пайдо намудани ҳаракатҳои ифротӣ ва тамоюлҳои ифротгаро боиси нигаронии ҷиддӣ аст, зеро ин ниҳодҳо фаъолияти муташаккилона бурда, ба амнияти кишварҳои Осиёи Марказӣ хатари ҷиддӣ эҷод мекунанд. Чун масъалаи таъмини амнияти минтақавӣ бо ҳалли ин мушкилот гирех хӯрдааст зарур медонем, ки ба баъзе паҳлӯҳои он равшанӣ бахшем.

Ҳанӯз аз солҳои аввали соҳибистиклолӣ баъзе аз кишварҳои Осиёи Марказӣ чун Тоҷикистон ва Ўзбекистон хатари зуҳури созмонҳои террористӣ ва ифротгароро дар ҳудудҳои худ эҳсос намуда буданд. Таҳдиди созмонҳои ифротгаро ва террористӣ дар ин ду кишвар зиёд ба ҷашм мерасид, ки дар натиҷаи муқовимат намудан бо онҳо шумораи зиёди нафарони андешаи ифротӣ дошта ба Афғонистон фирор карданд ва заминаи ташкили Ҳаракати исломии Ўзбекистон дар ҳудуди ин кишвар шуданд. Гароиш доштани ҷавонон ба андешаҳои ифротӣ ва тундгарой (радикализм) як давраи муайян гӯё паст гардид, аммо бо зуҳури фаъолияти Ҳизби таҳрир ва Ҳаракати салафия ин масъала аз ҳалталаб ва муҳим будани худ дарак дод. Хусусан шуруи низои мусаллаҳона дар Сурия ва идома пайдо намудани низоъ дар Ироқ ва дар заминаи ин ду низоъ таъсис шудани ДИИШ сатҳи мушкилоти ифротгарой ва тундгароиро дар кишварҳои Осиёи Марказӣ ошкор намуд. Зуҳури ДИИШ ва пайвастанӣ ҳазорон нафар аз ҷавонони кишварҳои Осиёи Марказӣ ба ин созмон аз ҳалталаб будани мушкилоти ифротгарой ва терроризми байналхалқӣ дар кишварҳои Осиёи Марказӣ дарак доданд. Чунин ҳолат кишварҳои Осиёи Марказиро аз сатҳи мавҷудияти мушкилоти ифротгарой ва тундгарой огоҳ намуд. Аксари ин давлатҳо то ба зуҳури ДИИШ аз сатҳи ифротӣ ва тундгаро шудани ҷавонон дар ҷомеаҳо худ хуб огоҳ набуданд. Низои Сурия ва Ироқ то як андоза бонги хатаре барои кишварҳои Осиёи Марказӣ гашт, ки ба мушкилоти ифротӣ шудани ҷавонон таваҷҷуҳ бахшанд. То ба зуҳури ДИИШ ва низои ғочабор дар Сурия ва Ироқ низоми сиёсии Осиёи Марказӣ ва аҳолии ин кишварҳо аз он беҳабар буданд, ки миёни онҳо шумори зиёди ҷавонони андешаи ифротӣ ва тундгарой дошта ҳузур доранд ва дар ҳар ҳолат метавонанд вазъияти амниятии ин кишварҳоро хароб созанд.

Агарчанде бар ҳилофи минтақаҳои дигари олам Осиёи Марказӣ ҳамчун манбаи ҷалби ҷавонон ба терроризми байналхалқӣ доништа намешуд, аммо ҷангҳои даҳшатбори Сурия

ва Ироқ ин тасаввуротро комилан аз байн бурд. Зухури ДИИШ нишон дод, ки дар таркиби аҳолии чомеаҳои Осиёи Марказӣ то чӣ андоза ҷонибдорони андешаҳои ифротӣ ва террористӣ мавҷуданд. Ҷалби бошандагони минтақа ба ДИИШ то ба он дараҷа расид, ки ҳатто нафарони масъул ба ҳифзи амният ба сафи ин созмон пайвастанд.[1] Албатта ҳузури чунин нафарон дар ҳудуди минтақа як хатаре буд, ки зухури ДИИШ онро ошкор намуд ва низомҳои идории кишварҳоро водор ба он қард, то ба масъала ҷиддӣ бархӯрд намоянд. Ошкор гашт, ки масъала то қадам дараҷа ҷиддӣ ва ҳалталаб аст. Имрӯз низ ба таври дақиқ рақам зада намешавад, ки чӣ миқдор аз чунин афрод дар чомеаҳои Осиёи Марказӣ вучуд доранд. Албатта бо боварӣ гуфта намешавад, ки ҳамаи нафарони дорои чунин андеша дар низои Сурияву Ироқ ширкат намуданд ва шумора бо ҳамон маҳдуд аст. Барои мисол ҳодисаи террористие, ки дар ҷануби Тоҷикистон дар моҳи июли соли 2018 рух дод баёнғари он аст, ки ҳамаи нафарони чунин андешаи ифротӣ ва тундгарой дошта ҳудуди кишварҳои Осиёи Марказиро тарк накардаанд ва ҳар лаҳза метавонанд ба амнияти давлатҳои алоҳида ва минтақа таҳдид намоянд.

Ҳолати мушкilotи ифротгароиро ба инобат гирифта, Волл Стрит Ҷорнал (Wall Street Journal) ва Бизнес Инсайде (Business Insider) минтақаи Осиёи Марказиро чун «заминаи рушдбандаи терроризм» [4] ва «заминаи мусоид» барои ҷалбнамоӣ ба терроризм [5] унвон намуда буданд.

Дар шароити имрӯза тафаккури ифротӣ, гурӯҳҳои ифротгароии динӣ ва созмонҳои террористӣ ҳамчун хатари бузурги минтақавӣ ва ҷаҳонӣ амният ва мавҷудияти аксари кишварҳои мусулмоннишин, хусусан кишварҳои Осиёи Марказиро зерӣ таҳдиди ҷиддӣ қарор додаанд. Ҳатто аз ҷониби муҳаққиқон ба исбот расидааст, ки қудратҳои минтақавӣ ва ҷаҳонӣ аз гурӯҳҳои ифротӣ ва террористӣ барои расидан ба мақсадҳои худ истифода мекунанд, ки миқёси хатарро даҳчанд менамояд.[2, с.5] Ба исбот расидааст, ки баъзе аз давлатҳои абарқудрат созмонҳои ифротгаро ва террористиро ба хоҳири аз худ намудани манбаъҳои кишварҳои дигар ва ҳамчунин амалигардонии манфиатҳои геополитикии худ истифода менамоянд. Чун Осиёи Марказӣ як минтақаи бархӯрди манфиатҳои кишварҳои абарқудрат ва минтақаи ҳассоси геополитикӣ шинохта шудааст, аз ин рӯ эҳтимоли истифодаи созмонҳо ва нерӯҳои ифротгаро ва тамоюли террористӣ дошта аз ҷониби қудратҳои беруни дар ягон ҳолат рад намегардад. Албатта рушди ифротгарой ба кишварҳои алоҳидаи Осиёи Марказӣ ва дар умум ба амнияти минтақавӣ таҳдид мекунад.

Ҳар гуна созмони ифротгаро метавонад ба рушди равандҳои ҳамгирой ва ҳамкориҳои миёни кишварҳои Осиёи Марказӣ таъсири манфӣ гузорад ва боиси боз ҳам тақвият ёфтани андешаҳои ифротӣ гардад. Чуноне ки мушоҳида мешавад, ҷавонони аз Осиёи Марказӣ дар сафи созмонҳои ифротӣ ва террористӣ дар Афғонистон қарор дошта, монеаи бузурге дар роҳи рушди иқтисодӣ ва иҷтимоии минтақа гаштаанд, зеро дар шароити имрӯза амнияти Афғонистон барои кишварҳои Осиёи Марказӣ ба хоҳири пайванд бо кишварҳои ҷануб муҳим мебошад. Аммо бошандагони Осиёи Марказӣ, ки ба сафи созмонҳои ифротӣ ва террористӣ дар Афғонистон пайвастанд, боиси эҷоди ноамнӣ дар Афғонистон шудаанд ва дарк накардаанд, ки барои рушди иқтисодӣ ва иҷтимоии кишварҳои Осиёи Марказӣ Афғонистони боамн ва босубот лозим аст.

Чуноне ки зикр намудем, масъалаи ифротгарой дар минтақаи Осиёи Марказӣ яке аз мушкilotи ҳалталаб мебошад. Аз ин рӯ, дар шароити имрӯза зарур мебуд, ки роҳҳои самараноки ҳалли ин мушкilot ва механизмҳои таъмини ҳамохангӣ дар муқовимат бо рушди ифротгарой миёни кишварҳои Осиёи Марказӣ ба роҳ монда шавад. Ба андешаи мо роҳи қудратии муқовимат бо рушди ифротгарой ба пуррагӣ наметавонад ҳалли мушкilotро таъмин намояд, гузашта аз ин дар баъзе ҳолатҳо

метавонад натиҷаи баракс дошта бошад. Муқовимати қудратӣ бо ифротгароӣ аксаран пас аз гаравиши ҷавонон ба ифротгароӣ ва тундгароӣ ба миён меояд ва аз ин рӯ муқовимат бо паёмадро ба хотир меорад. Аз ин рӯ, зарур мешуморем, ки дар минтақаи Осиёи Марказӣ дар самти муқовимат бо рушди ифротгароӣ бештар ба пешгирӣ ва рафъи заминаҳои ташаккул ва рушди андешаҳои ифротиву тундгароӣ таваҷҷуҳ намуда шавад. Дар ҳама ҳолат пешгирии мушкilot бехтар аз муқовимат бо масъала ва рафъи он аст. Ба андешаи мо барои пешгирӣ ва муқовимат бо рушди ифротгароӣ таваҷҷуҳ намудан ба якҷанд самтҳо муҳим мебошад.

Дар шароити имрӯза зарур мешуморем, ки заминаҳои воқеии ҷалбшавии ҷавонон ба созмонҳои ифротгаро ва террористӣ ошкор намуда шавад. Дар ин самт ба роҳ мондани таҳқиқоти фарогир бо ҷалби муҳаққиқони соҳаи ҷомеашиносӣ ва равоншиносиро муҳим медонем. Танҳо дар заминаи шинохти омилҳои аслии мушкilot мо метавонем чораҳои муассирро дар самти пешгирии гароиши ҷавонон ба ҳизбу созмонҳои ифротгаро ва террористӣ дошта бошем. Дар ин самт ҳамкорӣ ва ҳамоҳангии фаъолияти муҳаққиқони минтақа метавонад муҳим бошад. Дар ин самт зарур медонем, ки пурсишҳои сотсиологӣ дар миён аҳоли баргузор шавад ва ҳамчунин таҳқиқоти равонкобии нафарони ҷалбгашта ба созмонҳои ифротгаро ва террористӣ ба роҳ монда шавад. Таҷрибаи талхи рӯоварии нафарони мухталиф ба созмонҳои ифротгаро ва террористӣ метавонад омилҳои аслии гароишро ба чунин созмонҳо ошкор созад ва заминаи пешгирии мушкилиро фароҳам намояд. Барои мисол аз шабакаҳои телевизионии Тоҷикистон барномаҳо оид ба пушаймонии нафарони иштирокдошта дар низоъҳои Сурия ва Ироқ нишон дода шуданд. Чунин барномаҳо ҳам хосияти иттилоотӣ ва ҳам хосияти тарбиявӣ доштанд. Нафарони аз роҳи худ баргашта эълон менамуданд, ки чи гуна ба доми созмонҳои ифротгаро афтодаанд ва қадом ҳолатҳо онҳоро аз ин амали худ пушаймон сохтааст. Бо чунин роҳ албатта имконият фароҳам меояд, ки зуҳури андешаҳои ифротӣ ва тундгароӣ миёни мардум ва хусусан ҷавонон пеш гирифта шавад.

Ба андешаи мо агарчанде омили иқтисодӣ ва иҷтимоии воридшавии ҷавонон ба созмонҳои ифротӣ ва террористӣ инкор карда намешавад, аммо ин омили асосӣ буда наметавонад. Мо чунин меандешем, ки яке аз омилҳои аслии воридшавии ҷавонон ба созмонҳои ифротӣ ва террористӣ дар Осиёи Марказӣ ин тарбияи дурусти динӣ надоштани ҷавонон мебошад. Пас аз мустақил шудан дар аксари ин кишварҳо ҳолигоҳи идеологӣ ба вуҷуд омад ва то як андоза ин ҷомеаҳо натавонистанд тарбияи дурусти динии шаҳрвандони хешро ба роҳ монанд. Хусусан дар шароити имрӯзаи рушди технологияи иттилоотӣ ин масъала муҳим гаштааст. Инкори масъала, албатта, роҳи ҳалли масъала буда наметавонад. Агар дар шароити имрӯза кишварҳои Осиёи Марказӣ тарбияи дурусти диниро ба роҳ намонанд пас ҳамешагӣ бо мушкilotи ифротгароӣ рӯ ба рӯ мегарданд, зеро дар шароити имрӯзаи рушди технологӣ, хусусан технологияи иттилоотӣ дар ҳама ҳолат ҳолигии иттилоотӣ аз ҷониби субъектҳои мухталиф, аз он ҷумла субъектҳои дорои тамоюли ифротгароӣ ва террористӣ пур намуда мешавад. Агар дар шароити имрӯза кишварҳои Осиёи Маркази тарбияи динии шаҳрвандони худро дуруст ба роҳ намонанд пас ин амал тавассути шабакаи интернетӣ аз ҷониби дигарон сурат мегирад, ки на ҳама ҳолат хосияти созанда ва моҳияти инсондӯстона дошта метавонад. Дар шароити имрӯза аксаран андешаҳои ифротӣ тавассути шабакаи Интернет пахш намуда мешаванд ва ин абзор ҳамчун майдони васеъи тарғиби андешаҳои ифротӣ зухур намудааст.

Ба андешаи муҳаққиқон агар равиши таблиғу ташвиқот дар масъалаи пешгирии гароиши ҷавонон ба созмонҳои ифротӣ ва террористӣ ташкил ёфта, моҳияту хатари ифротгароӣ ва гурӯҳҳои ифротӣ ба мардум ба таври боз ҳам мушаххастару содатар

фаҳмонида шавад, ин кӯшишҳои давлатҳо ва ҷомеаҳо натиҷаи дучанд хоҳанд дошт.[2, с. 6-7] Зарур аст, ки дарки хатари созмонҳои ифротӣ ва террористӣ миёни аҳоли, хусусан ҷавонон боло бурда шавад ва онҳо огоҳ аз он гарданд, ки дар ҳеҷ ҳолат созмонҳои ифротӣ ва террористӣ хайрҳои минтақаи Осиёи Марказӣ нестанд ва ҷамъиятҳои моро дучори мушкили зиёд ва зиндагии мардуми онро бад ва талх месозанд. Дар ҳеҷ ҳолат онҳо барои мардуми мо манфиатовар намебошанд. Чунин дарки масъала метавонад заминаи сафарбарсозии тамоми имкониятҳо, зарфиятҳо, ҷомеаҳо ва инсонҳои алоҳидаро бар алайҳи ифротгароӣ ва терроризм фароҳам намояд.

Дар ин маврид метавон аз таълимоти динӣ истифода намуд ва ҳар гуна андешаҳои ифротӣ ва террористиро рад кард. Яъне бо чунин амал омили диниро аз як омили хатарзо метавон ба як омили суботовар дар Осиёи Марказӣ табдил дод. Албатта, дар шароити имрӯза таълими дурусти динӣ метавонад заминаи субот ва амният дар минтақа гардад ва зухури ҳар гуна падидаҳои миллатгароии канораро пешгирӣ намояд. Он метавонад заминаи муфиде барои таъмини ягонагӣ ва ҳамкориву ҳамдигарфаҳмии миёни сокинони Осиёи Марказӣ гардад. Низомҳои идории кишварҳои Осиёи Марказиро зарур аст, ки омили диниро аз як омили таҳдидкунанда ба амнияти минтақа ва ҳар як кишвар ба як омили сулҳу суботовар, таъминкунандаи ҳамзистӣ ва фароҳамовардаи замина барои ҳамкорӣ табдил диҳанд.

Дар шароити имрӯза дар самти пешгирии гароиши ҷавонон ба ҳар гуна созмонҳои ифротгаро ва террористӣ тавонбахшии (empowerment) онҳо метавонад нақши муҳим дошта бошад, зеро аксаран нафароне гирифтори чунин созмонҳо мегарданд, ки дар ҷомеа мақоми худро дуруст пайдо намуда наметавонанд. Чунин амали онҳо то як андоза ҳосияти равонии қасос гирифтано ба ёд меорад, ки албатта дар натиҷаи роҳ наёфтани қисме аз мардум дар фазои муносибатҳои мавҷудаи ҷамъиятӣ зухур менамояд. Ё худ фазои муносибатҳои ҷамъиятӣ чунин ҳосиятҳоеро ба худ касб менамояд, ки қишре аз ҷомеаро аз худ берун мегузорад. Албатта, дар шароити имрӯза аксари кишварҳои Осиёи Марказӣ дорои шумораи барзиёди қишри ҷавон мебошанд ва дар ҳолати безътиной нисбати тавонбахшии онҳо заминаи ҷалби ин гурӯҳ ба ҳар гуна созмонҳои ифротӣ ва ҳосияти тундгароӣ дошта ба миён меояд.

Ба андешаи мо ҷалби бештари ҷавонон ба фаъолият ва шугли пурмахсул, ки тавассути он тавонанд ба худ ва рушди ҷомеа мусоидат дошта бошанд метавонад заминаи муҳими пешгирӣ аз зухури андешаҳои ифротӣ ва террористӣ миёни онҳо гардад. Чуноне, ки мушоҳида мегардад на ҳамаи кишварҳои Осиёи Марказӣ дар ин самт муваффақанд. Дар ин самт лоиҳаҳои тавонбахшии насли ҷавон ва таваҷҷуҳ намудан ба масъалаи ташкили фазои мусоиди амалу фаъолият метавонад муҳим бошад.

Ба кишварҳои Осиёи Марказӣ инчунин зарур аст, ки ба омили муҳочирати пайванди ҷавонон ба ҳизбу ҳаракатҳои ифротгаро, тундгаро ва террористӣ таваҷҷуҳи хоса бахшанд. Чун аксари ҷавонони кишварҳои Осиёи Марказӣ ба монанди Тоҷикистон, Қирғизистон ва Ўзбекистон дар муҳочирати мавсимии меҳнатӣ қарор доранд чунин ҳолат метавонад заминаи дучори онҳо ба созмонҳои тамоюли ифротӣ ва террористӣ дошта гардад. Ҳолатҳои зиёде вучуд доранд, ки ҷавонони Осиёи Марказӣ маҳз хангоми дар муҳочирати меҳнатӣ қарор доштан ба сафи созмонҳои ифротӣ пайвастаанд ва ё ба Сурия ва Ироқ сафарбар гаштаанд.[7] Аз ин рӯ, бехтар мебуд дар ин самт миёни ҷавонон қорҳои фаҳмондадихӣ бурда мешуд. Дар ин самт омода ва дастрас намудани ёднома ба муҳочирон метавонад судманд бошад, ки дар он зарурати хушёр ва огоҳ будан аз чунин тамоюл зикр намуда шавад. Дар умум кишварҳои Осиёи Марказиро зарур аст, ки барномаи фарогиреро дар самти муқовимат бо паҳншавии андешаҳои

ифротгаро ба роҳ монанд, то тавонанд муҳоҷирони меҳнатии худро аз шарри созмонҳои ифротгаро эмин нигаҳ дошта бошанд.

Ҳамчунин баъзе аз омилҳои дигари дохилӣ дар кишварҳои Осиёи Марказӣ заминаи зуҳур ва қувват гирифтани мавқеи созмонҳои ифротгаро шудаанд. Бахусус паҳнғашта будани коррупсия дар минтақа боиси нигаронии ҷиддӣ мебошад. Паҳнғашта будани амалҳои коррупсионӣ дар Осиёи Марказӣ боис мегардад, ки гурӯҳҳои мухталифи ифротӣ ва тундгарои зиддидавлатӣ дар минтақа зуҳур ва тақвият ёбанд. Аксари чунин гурӯҳҳо ва ҳаракатҳо чун натиҷаи табиати ноқомили низоми демократӣ дар минтақа зуҳур менамоянд. Тавассути интиқодҳои худ аз сатҳи мавҷудияти коррупсия дар минтақа ва кишварҳои алоҳида чунин гурӯҳҳои ифротӣ меҳоханд ва метавонанд дар ҷомеаҳои Осиёи Марказӣ машруият ба даст оранд ва мардумро ба сафҳои худ ҷалб намоянд. Ҳолати рушднаёфтаи иқтисодиву иҷтимоӣ, сатҳи мавҷудаи бекорӣ, имкониятҳои маҳдуд барои қишри ҷавони аҳоли чун натиҷаи паҳн будани коррупсия метавонанд шароити вуруди ҷавононро ба ҳар гуна гурӯҳҳои ифротгаро ба миён оранд. Ба ғайр аз ин мавҷудияти коррупсия ба чунин гурӯҳҳои ифротӣ ва тундгаро мусоидат мекунад, то амалиётҳои қочоқи маводи муҳаддир ва дигар ғайриқонунии ғайриқонунӣ ва зиддиҷамъиятиро ба роҳ монанд. Гурӯҳи байналмилалӣи бӯҳронҳо (International Crisis Group) чунин зикр менамояд, ки рафъи коррупсия бояд қисми муҳимми сиёсати заифсозии дастгирӣ барои гурӯҳҳои ифротӣ дар минтақаи Осиёи Марказӣ бошад. Зиёда аз ин сиёсати зиддикоррупсионӣ метавонад бо заминаҳои мусоидаткунандаи ҳадафҳои зиддидемократӣ ва зиддикоррупсионии Ҳизби таҳрир дар минтақа дар муқобила бошад.[6]

Инчунин ба кишварҳои Осиёи Марказӣ зарур аст, ки ба зуҳури ҳар гуна низои дигари сиёсӣ дар минтақа имкон надиханд, зеро зуҳури ҳар гуна низоъ ва муқовимат дар минтақа метавонад заминае барои ғайриқонуниҳои гурӯҳҳои ифротӣ бошад. Гурӯҳҳо ва созмонҳои ифротгаро аз ҳар гуна фурсат истифода менамоянд то мавқеи худро дар минтақа мустаҳкам созанд. Аз ин рӯ, сар задани низоъҳо барои онҳо фурсати бисёр муносибро фароҳам оварданад мумкин аст. Зарур мешуморем, ки ҳар гуна муҳолифат ва баҳс миёни кишварҳои Осиёи Марказӣ танҳо бо роҳи мусолиҳатомез ва музокироти сиёсӣ ҳалли худро ёбанд. Ба вучуд овардани вазъи низоангез дар дохили кишварҳои минтақа низ тавсия наметавонад, зеро шурӯи ҳар гуна низоъ заминаи қувват гирифтани мавқеи созмонҳои ифротгаро ва тундгаро шуданад аз эҳтимол дур нест.

Ҷумҳурии Тоҷикистон дар самти муқовимат бо ифротгароӣ ва терроризми байналхалқӣ ҳамеша омодагии худро эълон намудааст ва дар ин самт ҳамкорӣ намудан бо кишварҳои дигари Осиёи Марказиро яке аз бартариятҳои сиёсати хориҷии хеш медонад. Хусусан таваҷҷуҳи Президенти Тоҷикистон, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ба ин мушкилот хеле ҷиддӣ аст. Дар ҳар паёму баромадҳои худ Президенти Тоҷикистон аз зарурати муқовимат бо ифротгароиву терроризм ва пешгирии он ёдовар мегардад ва ҷалби тамоми нерӯҳои солими ҷомеаро дар ин масир талаб менамояд. Барои мисол дар Паёми худ ба Маҷлиси Олӣ санаи 26 декабри соли 2018 Президенти Тоҷикистон махсусан чунин зикр намуд, ки Тоҷикистон бо эътирофи нақши калидӣ ва ҷамоагирӣ СММ ва ниҳодҳои дахлдори он Стратегияи ҷаҳонии созмонро оид ба мубориза алайҳи терроризм ва конвенсияҳои зиддитеррористии он, қатъномаҳои Шӯрои амният ва Маҷмаи умумиро асоси муборизаи муштарак бо терроризму ифротгароӣ дониста, омодагии худро ҷиҳати тақвияти минбаъдаи ҳамкорӣ дар ин арса изҳор менамояд.[3]

Дар умум дар шароити имрӯза мушкилоти ифротгароиву тундгароӣ ба яке аз масъалаҳои ҳалталаб дар Осиёи Марказӣ тағдил ёфтааст. Дар муқовимат бо ин мушкилот истифодаи усулҳои қудратӣ кофӣ намебошад. Зарур аст, ки зухури андешаҳои ифротгароӣ дар минтақа пешгирӣ намуда шавад. Танҳо бо сохтани фазое, ки мардум тавонанд аз шарри андешаҳои ифротӣ огоҳ бошанд ва аз он худро канор гиранд кишварҳои Осиёи Марказӣ метавонанд ин мушкилотро ҳал намоянд. Мубориза бо натиҷаи ҳосилшуда аз тафаккури ифротгароӣ роҳи муассири ҳалли масъала буда наметавонад, зеро дар чунин ҳолат мо бо мушкил сару қор гирифта, заминаи зухури онро фаромӯш менамоем, ки боиси давом ёфтани масъалаи ифротгароӣ дар минтақа мегардад.

Пайнавишт:

1. Глава ОМОН Таджикистана присягнул на верность «Исламскому государству»// Московский комсомолец, 28 мая 2015 г. / www.mk.ru/incident/2015/05/28/glava-omon-tadzhikistana-prisyagnul-na-vernost-islamskomu-gosudarstvu.html.
2. Ислом муқобили террор. Дастури имтилоотӣ / Мураббӣбон А.Мавлонов, А. Раҳнамо, М. Наботов. – Душанбе: Паёми ошнӣ, 2017. - 92с.
3. Паёми Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Пешвои миллат, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, 26 декабри соли 2018. www.president.tj
4. Jessica Donati and Paul Sonne, “New York Attack Underlines Central Asia as Growing Source of Terrorism” Wall Street Journal, 31 October 2017, <https://www.wsj.com/articles/new-york-attack-underlines-central-asia-as>
5. Michal Kranz, “Here’s How the Region the New York Attacker Immigrated from Became Fertile Ground for Terrorism.” Business Insider, 1 November 2017, <http://www.businessinsider.com/central-asia-fertile-ground-for-terrorism>
6. Radical Islam in Central Asia: Responding to Hizb ut-Tahrir, ICG Asia Report No.58, 30 June 2003.
7. The Polish Institute of International Affairs. Policy paper. No. 19 (121), June 2015

Reference Literature:

1. Head of Tajikistan OMON (militia detachment of special assignment) Made a Pledge of Loyalty to “Islamic State”, Moskovskiy Komsomolets. 28 May 2015, www.mk.ru/incident/2015/05/28/glava-omon-tadzhikistana-prisyagnul-na-vernost-islamskomu-gosudarstvu.html.
2. Islam versus Terror. Information Guide. Compilers: A.Mavlonov, A. Rahnamo, M. Nabotov. – Dushanbe: Payomi Oshno, 2017. – 92pp.
3. The Message of the President of the Republic of Tajikistan, Leader of the Nation, Reverend Emomali Rahmon to the Majlisi Oli (Tajik Parliament) of Tajikistan Republic, 26 December 2018. www.president.tj
4. Jessica Donati and Paul Sonne, “New York Attack Underlines Central Asia as Growing Source of Terrorism” Wall Street Journal, 31 October 2017, <https://www.wsj.com/articles/new-york-attack-underlines-central-asia-as>
5. Michal Kranz, “Here’s how the Region the New York Attacker Immigrated from Became Fertile Ground for Terrorism.” Business Insider, 1 November 2017, <http://www.businessinsider.com/central-asia-fertile-ground-for-terrorism>
6. Radical Islam in Central Asia: Responding to Hizb ut-Tahrir, ICG Asia Report No.58, 30 June 2003.
7. The Polish Institute of International Affairs. Policy Paper. No. 19 (121), June 2015